

та територіальне планування: Наук.-техн. збірник. – К., КНУБА, 2013. – Вип.47. – С. 134-139.

3. Габрель М.М. Деякі проблеми оцінки унікальних пам'яток архітектури на підставі методу «відстані до ідеалу» / М.М. Габрель, О.І. Моркляник // Вісник Національного університету "Львівська політехніка" : [збірник наукових праць]. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2013. – № 757 : Архітектура. – С.7-10.

4. Панченко Т.Ф. Туристичне середовище: архіт., природа, інфраструктура: [монографія] / Тамара Федотівна Панченко. – К.: Логос, 2009. – 176 с.

5. Glăvan, V. Tourism potential and its development. – Bucharest: Ed. Fundației România de Măine, 2006.

6. Lovingwood P.E., Mitchell L.E.. Regional analysis of South Carolina Tourism / Paul E. Lovingood Jr, Lisle E. Mitchell // Annals of Tourism research. – Guildford: University of Surrey, 1989. – Vol 16. – pp. 301-317.

Аннотация

В данной работе проанализированы основные тенденции оценки туристической привлекательности объектов показа и заложена основа исследования мотивационного подхода формирования туристических маршрутов.

Ключевые слова: объекты показа, атрактивность, туристическая привлекательность.

Abstract

In this article is analyzed the main trends in assessment of tourist attractiveness display objects and are laid the foundation of the study of the motivational approach of creating of tourist routes.

Keywords: display objects, attractiveness, tourist attraction.

УДК 712.4+635.92 (075.8)

к. арх., **І.М. Веркалець,**

Інститут архітектури, будівництва і туризму

Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

ВРАХУВАННЯ ЕСТЕТИЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ЛАНДШАФТУ ПРИ РОЗРОБЦІ СТРАТЕГІЧНИХ ЗАВДАНЬ РОЗВИТКУ ОЗЕЛЕНЕННЯ М. ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА

Анотація. Розглянуто дослідження особливостей оцінки естетичних характеристик ландшафту, які необхідно враховувати при розробці стратегічних завдань розвитку озеленення на прикладі міста Івано-Франківськ.

Також дані практичні рекомендації основних завдань перспективного планування озеленення міста.

Ключові слова: зелені насадження, естетичні характеристики ландшафту, перспективне планування озеленення.

Стан проблеми та її актуальність. Одним з головних критеріїв комфортності середовища проживання в сучасному місті є візуальна, естетична привабливість простору, що характеризується виразним композиційним задумом, соціальною безпекою, простір організовується для відпочинку і життєдіяльності людей. Критерій комфорту досягається, в тому числі рішенням комплексу інженерно-технічних і екологічних завдань, спрямованих на формування та покращення міського ландшафту.

У вітчизняній проектній практиці в кінці ХХ – початку ХХІ ст. велика увага приділяється питанням реконструкції міст, науково-прикладних розробок нормативно-правової бази в галузі містобудування. З іншого боку, зазначене коло проблем системно розглядають рідко, переважно пов'язуючи область ландшафтного дизайну з художнім оформленням територій. Проектування відкритих просторів в міському середовищі часто називають «благоустроєм і озелененням», аналізуючи його в нормативних документах і рекомендаціях лише як частина містобудівного процесу та здійснюючи за залишковим принципом. Внаслідок чого і ландшафтна архітектура в нашій країні традиційно розглядається як галузь містобудування.

Постановка проблеми. Упродовж останніх десятиліть у зарубіжних та вітчизняних дослідженнях в галузі ландшафтно-архітектури приділяють дедалі більше уваги проблемам зелених зон у містах [3,5,6,7,8]. З одного боку, це свідчить про зростаюче значення міських територій у житті суспільства, з іншого – про серйозні проблеми, які виникають у процесі їх формування та розвитку.

Зокрема, для переважної більшості міст України, основними актуальними питаннями в озелененні залишаються зменшення площ зелених зон та нехтування проблемами адаптації існуючих зелених зон до умов розвитку сучасного міста.

Вирішення цих питань набуває особливої значущості у зв'язку зі стрімким збільшенням міського населення та ущільненням житлової забудови. Такі тенденції у розвитку великих міст супроводжуються скороченням об'єму чистого повітря, води, зеленого простору і тиші, чого так не вистачає сучасній людині з її інтенсивним темпом життя у містах. Проблема взаємодії урбанізації та навколишнього середовища, будучи глобальною і багатоплановою, свідчить про погіршення загального психологічного стану людини. Великий потік

інформації, а також високий ступінь трансформації середовища практично унеможливили спокійний і тихий відпочинок населення міста. Зростання та ущільнення забудови міського простору просто витісняє зелені насадження, де людина могла б комфортно відпочити та відновити свої фізичні та психологічні резерви.

Мета статті є важливість визначення та врахування оцінки естетичних характеристик ландшафту при розробці стратегічних завдань розвитку озеленення в м. Івано-Франківськ.

Застосовані методи і матеріали дослідження: проведено літературний пошук, проаналізовано письмові, картографічні, архівні, іконографічні матеріали та документи, здійснено натурне обстеження зелених зон м. Івано-Франківська відповідно до інструкції з технічної інвентаризації зелених насаджень у містах і селищах міського типу України [2].

Результати виконаних досліджень. Система озеленення м. Івано-Франківська має склад та структуру невідповідні місту даного рівня. Зміни у віковій структурі насаджень дерев особливо у центральній частині міста мають критичний характер: середній вік дерев 50-70 років при оптимальному – 40 років. У близькій перспективі (через 10-15 років) дані факти призведуть до ефекту значного зменшення кількості дерев і погіршенню безпечності насаджень. Особливості міського середовища впливають на хід життєвих процесів зелених насаджень. Дерева на відміну від неживих активів мають життєвий ресурс і час, коли вони мають найвищі якісні та естетичні показники впливу на оточуюче середовище. На дерева у місті постійно впливають: екологічні умови, порушення технології посадки, незадовільний стан ґрунту, ушкодження механічного і біологічного видів, ймовірні негативні фактори.

Зелені насадження за своєю участю у формуванні міського середовища є поліфункціональними, виконуючи, крім архітектурно-планувальної і естетичної функцій, ще й санітарно-гігієнічну, інженерно-захисну та рекреаційну. Естетичні якості зелених насаджень служать джерелом духовного збагачення людини, знижують психологічну напруженість, покращують візуально-композиційні властивості міста. Відсутність зелених насаджень у місті може призвести до погіршення загального стану здоров'я людини.

Беручи до уваги вимоги районного планування і генпланів міст щодо створення єдиного міського і заміського природного простору, важливого значення набувають приміські зелені зони з їх лісопарковими поясами, що знаходяться у зв'язку з міськими околицями. У зв'язку з цим зростає роль і значення генеральних планів міста, які мають відображати цілісність і єдність системи озеленення, відводити резервні площі, аби не дати промисловій і

житловій забудові, які постійно зростають, зайняти території, передбачені під зелені насадження.

Генплан міста має бути на стороні збереження і охорони існуючих насаджень. Для генерального плану м. Івано-Франківська необхідне забезпечення оптимізації системи озеленення та реформування галузі ландшафтної організації міста. Для ландшафтного впорядкування міських зон необхідно виконати систему трьохрівневих заходів: предметного (ландшафтна організація); планувально-керівного та виконавчого[7]. Вказані заходи повинні бути спрямовані на реалізацію тактичних задач та стратегічних цілей озеленення м. Івано-Франківська зі збереженням та відновленням естетичних характеристик ландшафту.

На нашу думку, слід поновити практику перспективного планування озеленення у формі складання "Перспективного плану озеленення м. Івано-Франківська на 2016-2021 рр.". Розкриття певних аспектів проблеми знаходимо у роботах Кучерявого В.П., Крижановської Н.Я., Нечаєвої Т.С., та ін., які розглядали проблеми озеленення і благоустрою міст. [3,6,7,8]

Під естетичною оптимізацією слід розуміти створення такої комплексної зеленої зони, що забезпечуватиме високі показники якості життєдіяльності людини у місті при виконанні більшості функцій.

Перспективне планування дозволяє максимально використовувати ресурси для цілей озеленення. Раціональна організація розміщення насаджень у генеральному плані, встановлення термінів введення нових та виведення існуючих об'єктів озеленення, а також матеріально-технічне забезпечення виконання вказаних робіт кваліфікованими спеціалістами забезпечить позитивні результати естетично-композиційного розвитку міста. Впровадження перспективного планування підвищить рівень керованості системою міста. Крім того, ситуація з озелененням у останні роки не може бути вирішена декількома заходами, що вказані у Генеральному плані зараз. У сучасному Івано-Франківську існує майже стихійне проведення процесів озеленення та оздоровлення середовища зеленими насадженнями.

Перспективне планування - це обґрунтований підхід до рішення проблем ландшафтної організації м. Івано-Франківська в умовах сталого розвитку міста.

Основним завданням перспективного планування мають стати:

- першочергові заходи щодо реконструкції, модернізації і відтворення об'єктів озеленення для запобігання процесу їх безповоротної втрати;
- визначення перспективного рівня озеленення території міста в цілому і у розрізі адміністративних районів на кінець розрахункового періоду з виділенням планувальних етапів, середньорічних темпів росту і міських насаджень за їх основними категоріями;

- встановлення обсягів нового зеленого будівництва, а також обсягів реконструкції і капітального ремонту існуючих зелених насаджень з сіткою капітальних витрат по періодах окремо і за весь період;
- встановлення обсягів озеленення потенційних територій - тих, що можуть бути вивільненими, або раціональне використання прибудинкових територій та зелених коридорів вздовж доріг;
- визначення обсягів робіт з догляду за міськими зеленими насадженнями;
- виявлення і розширення джерел фінансування і виконання робіт з проектування і зеленого будівництва із зазначенням черговості введення в дію об'єктів озеленення;
- розробка системи озеленення міста враховуючи естетичні особливості складових ландшафту з виділенням територій, які підлягають озелененню та визначення їх функціонального призначення;
- ландшафтна організація прирічкових зон ріки Бистриці Солотвинської та ріки Бистриці Надвірнянської;
- визначення характеру та рівня розвитку виробничої бази: вирощування посадкового матеріалу, забезпечення механізмами для виконання робіт;
- створення активного інноваційного поля у сфері озеленення міст шляхом використання для розробки попередніх пунктів обґрунтування нововведень.

Специфіка діяльності у сфері озеленення спричиняє можливість збільшення терміну виконання перспективного плану до 10-15 років.

Перспективний план розвитку на певний розрахунковий період повинен включати:

- характеристику стану зелених зон на початок перспективного планування території;
- аналіз озеленення житлових зон, міської, лісопаркової і паркової зон; районів розміщення промисловості;
- площу (територію) озеленення, яка підлягає озелененню і реконструкції упродовж перспективного періоду з урахуванням прийнятої номенклатури територій;
- розрахунок необхідних капітальних вкладень і джерел фінансування запропонованих заходів;
- розподіл обсягів і видів запланованих робіт з озеленення між основними виконавцями;
- план благоустрою територій, що озеленюються;
- план розвитку спеціалізованих споруд для вирощування необхідної (запланованої) кількості зелених насаджень;
- план заходів з охорони зелених насаджень і водойм;

- план розвитку міського квіткового господарства.

На підґрунті генерального плану та у відповідності до положень перспективного плану розвитку розробляється карта-схема озеленення міста, на яку наносять об'єкти озеленення, що існують та нові, що мають бути створені, розробляється схема оцінки естетичних характеристик існуючого ландшафту.

Головним підґрунтям проведення міських програм є бюджет, в якому мають знайти фінансове забезпечення заходів, які будуть передбачені у Перспективному плані озеленення. У сучасних економічних реаліях відбувається понадмірна концентрація уваги на вирішенні поточних проблем, що завдає шкоди досягненню довгострокових цілей. На державному рівні у бюджеті розвитку не передбачено заходів з естетичного підвищення рівня озеленення міст України.

До Перспективного плану складають пояснювальну записку, яка відображає основні положення показників і заходів, що плануються. У пояснювальній записці до Перспективного плану має бути обґрунтований перелік об'єктів і характер їх розміщення на основі системи озеленення міста з урахуванням особливостей клімату, географічного положення, профільного призначення, демографічного складу населення та перспектив розвитку.

Для забезпечення цілей Перспективного плану необхідно:

1) розробити додатково:

- єдині уніфіковані форми подання інформації про стан зелених насаджень;
- провести естетичну оцінку існуючим зеленим зонам;
- опрацювати можливий план естетизації існуючих ландшафтів, аналізу та статистичної обробки;
- механізми систематичного та оперативного інформування зацікавлених сторін про стан зелених насаджень, заходи по їх захисту;
- поетапність виконання інших суміжних програм озеленення у житлових районах м. Івано-Франківська;
- бази даних інформації, що надходить;
- місцеві додаткові програми щодо озеленення міста та моніторингу зелених насаджень;

2) враховувати останні тенденції розвитку міського озеленення в світовому аспекті:

- при розробці проектів озеленення певних територій враховуються не тільки ДБН, але й оригінальні інноваційні архітектурно-дизайнерські рішення;
- оформлення окремих вулиць об'ємно-просторовими композиціями із зелених насаджень (ландшафтні групи, алеїні посадки, солітери, топіарні

форми та ін.) для підвищення виразності і унікальності того чи іншого фрагменту ландшафту;

- вертикальне та фронтальне озеленення, озеленення фасадів будівель шляхом встановлення спеціальних конструкцій для встановлення рослин;
- контейнерне озеленення та інше.

Єдина стратегія життєдіяльності міста, що базується на пріоритеті екологічних реалій та економічної доцільності разом з розробкою стратегічних документів призведе до підкріплення сталого розвитку м. Івано-Франківська.

Також важливим є зазначення у Перспективному плані розвиток структури підприємств з озеленення міст. Даний розділ хоча й не носить першочергового значення в Генеральному плані, але є важливою складовою реалізації плану. Фінансово-господарське становище підприємств зеленого господарства у м. Івано-Франківську незадовільне понад 10 років. Планування тактичних задач зеленого господарства, на нашу думку, має бути проведене у рамках перспективних цілей з детальною конкретизацією.

Передумовою розроблення Перспективного плану озеленення міста має стати комплексний аналіз стану об'єктів озеленення, а передувати розробленню проведення інвентаризації та естетичної оцінки ландшафту та зелених насаджень міста.

Проведення інвентаризації зелених насаджень у місті дозволить:

- визначити загальну площу зайняту об'єктами зеленого господарства;
- визначити кількість дерев та чагарників за видами насаджень, породами, віком, діаметром на висоті 1,3 м стовбурів дерев та стану їхнього утримання;
- визначити вартість зелених насаджень, що є необхідним показником для складання Перспективного плану озеленення міста;
- внести зміни до технічних паспортів об'єктів;
- визначити зведені дані про зелені насадження міста.

Актуальна і точна інформація про стан зелених насаджень міста в розпорядженні відповідних органів управління відсутня. Останні серйозні інвентаризаційні процеси відбувалися у 1993 р. Можливим є використання досліджень, які проводилися німецькими вченими на базі технології для збирання польових даних Field-Mar. Цей проект дозволив виявити, що спеціальні функції Field-Mar дозволяють вимірювати висоти дерев, картографувати проекції та вимірювати форму крон дерев, розраховувати площу поверхні й обсяг крони, вимірювати діаметри стовбурів дерев на будь-якій висоті й автоматично розраховувати обсяги стовбурів дерев, перевіряти достовірність зібраної інформації й контролювати повноту баз даних під час

польових робіт; візуалізувати виміряні об'єкти в трьохвимірному графічному просторі; створювати цифрові моделі місцевості та ін.

Результатами робіт з інвентаризації й картографування є електронна карта території й пов'язана з нею база даних, що вміщують інформацію про всі об'єкти на даній території. В Field-Map автоматично розраховуються площі й периметри виміряних об'єктів, програмне забезпечення дозволяє проводити автоматизовану обробку даних інвентаризації. Отримана інформація може бути використана для технічної паспортизації й підготовки інвентаризаційного плану об'єктів зеленого господарства [1].

На хвилі підйому зацікавленості технологіями та програмами створення геопросторових даних для м. Івано-Франківська і у контексті теми, що досліджується, вищевказаний дослідницький проект є вдалою спробою обґрунтувати доцільність заходів з картографування та створення геопросторових даних, що має бути впроваджений для системи озеленення м. Івано-Франківська.

Висновки. Отже, для будь-яких наступних кроків у розвитку міста і його озеленення необхідне всеохоплююче системне обстеження стану зелених насаджень для проектування перспективного плану озеленення і обґрунтування його естетичного забезпечення у розвитку міста.

Будь-яка зміна ландшафтного простору міста, за рахунок озеленення території та введення нових рослинних елементів, повинна гармоніювати з історичними, природними, психологічними пріоритетами більшості людей, яких цей простір охоплює. Сьогодні однією з проблем озеленення міських територій залишається бідність видового складу зелених насаджень, їх низька декоративність, збіднення естетичного вигляду вулиць, площ, зниження санітарно-гігієнічного ефекту, нехтування найбільш виразних, естетично цінних ландшафтів. В зв'язку з цим, існує потреба у виробленні нової стратегії розвитку озеленення, яка полягає у створенні не тільки стійких насаджень різних типів, але і відрізняється високою декоративністю.

Література

1. Инвентаризация и картографирование зеленых насаждений с помощью полевой ГИС Field-Map / [Букша И.Ф., Русс Р., Мешкова Т.С. и др.] // Ландшафт плюс. – 2006. – №1. – С. 48-51.
2. Інструкції з технічної інвентаризації зелених насаджень у містах та селищах міського типу України. №226 24.12.2001 – Офіц. вид. – К.: М-во будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України, 2001. – (Державний комітет будівництва, архітектури та житлової політики. Інструкція).
3. Кучерявий В.П. Озеленення населених місць / В.П. Кучерявий. – Львів: Світ, 2005. – 183 с.

4. Правила утримання зелених насаджень міст та інших населених пунктів України. – К.: Держкомбуд, 2006. – 46 с.
5. Вергунов А.П. Архитектурно-ландшафтная организация крупного города /А.П. Вергунов. – Л.: Стройиздат, 2008. – 134 с.
6. Нечаєва Т. Проблемні питання і пріоритетні завдання містобудування у світлі охорони довкілля / Т. Нечаєва // Досвід та перспективи розвитку міст України: зб. наук. праць. – Вип. 2: Охорона довкілля. Ландшафтна архітектура. – Дніпропетровськ: Дніпромiсто, 2002. – С.76-82.
7. Крыжановская Н.Я. Эколого-градостроительные принципы проектирования ландшафтно-рекреационных территорий Украины: уч. пособие / Н.Я. Крыжановская. – К.: УМК ВО, 1992. – 116 с.
8. Нефедов В.А. Ландшафтный дизайн и устойчивость среды / В.А. Нефедов. –СПб., 2002. – 295 с.

Abstract

Considered assessment study features aesthetic landscape characteristics that must be considered at development of the strategic task of planting the example of Ivano-Frankivsk. Also practical recommendations The main tasks of strategic planning greening the city.

Keywords: greenery, aesthetic characteristics of the landscape, advanced planning landscaping.

Аннотация

Рассмотрены исследования особенностей оценки эстетических характеристик ландшафта, которые необходимо учитывать при разработке стратегических задачи развития озеленения на примере города Ивано-Франковск. Также даны практические рекомендации основных заданий перспективного планирования озеленения города.

Ключевые слова: зеленые насаждения, эстетические характеристики ландшафта, перспективное планирование озеленения.

УДК 711.4

аспірант, Р.В. Вовчик

Національний університет «Львівська політехніка»

ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ АРХІТЕКТУРНО-ПРОСТОРОВОЇ МОРФОГЕНЕЗИ МАЛОГО МІСТА

Абстракт. Здійснено конкретизацію термінів морфологія міст, морфогенеза міст з метою виявлення теоретичних передумов дослідження проблеми архітектурно-просторової зміни малого міста. Метою дослідження